

ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**THE MAIN STAGES AND PRINCIPLES OF DEVELOPING GRAMMATICAL SKILLS****G. Sharipova***Basic Doctoral Student**Samarkand State Institute of Foreign Languages**Email: alisherguzal@icloud.com**Samarkand, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: grammatical skill, stage, principle, methodology, communicative approach, teaching process, linguodidactics, multimedia technologies, psycholinguistics.

Received: 05.12.25**Accepted:** 06.12.25**Published:** 07.12.25

Abstract: This scientific article is devoted to an in-depth analysis of the theoretical foundations, stages, and principles of developing grammatical skills in the process of teaching a foreign language. The formation of grammatical skills plays a crucial role in enhancing learners' language competence, particularly in ensuring the effective performance of all types of speech activities. The article examines the psycholinguistic mechanisms underlying the formation of grammatical skills, the interrelation between the stages of knowledge, skill, and habit, as well as methodological approaches applied in the teaching process. Special attention is given to methods of increasing the efficiency of grammar instruction through communicative and interactive techniques, as well as the use of multimedia technologies. The approaches proposed by the author aim to strengthen active interaction between teachers and students, encourage the practical application of grammatical knowledge in real communicative situations, and foster the development of learners' autonomous learning competencies. The research results have significant practical value for improving foreign language teaching methodology, particularly in integrating modern technologies into higher education.

**GRAMMATIK KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY BOSQICHLARI
VA TAMOYILLARI**

G.Sharipova*Tayanch doktoranti**Samarqand davlat chet tillar instituti**Email: alisherguzal@icloud.com**Samarqand, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: grammatik ko'nikma, bosqich, tamoyil, metodika, kommunikativ yondashuv, o'qitish jarayoni, lingvodidaktika, multimedia texnologiyalari, psixolingvistika.

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola xorijiy til o'qitish jarayonida grammatik ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy asoslari, bosqichlari va tamoyillarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Grammatik ko'nikmalarni shakllantirish jarayoni o'quvchining til kompetensiyasini rivojlantirishda, ayniqsa, nutq faoliyatining barcha turlarini samarali amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada grammatik ko'nikmalarni hosil qilishning psixolingvistik mexanizmlari, bilim, ko'nikma va malaka bosqichlarining o'zaro bog'liqligi hamda o'qitish jarayonida qo'llaniladigan metodik yondashuvlar tahlil qilingan. Shuningdek, kommunikativ va interfaol metodlar, multimedia texnologiyalari yordamida grammatik mashg'ulotlarning samaradorligini oshirish yo'llari ko'rsatib o'tiladi. Muallif tomonidan ilgari surilgan yondashuvlar o'qituvchi va talaba o'rtasidagi faol muloqotni kuchaytirish, grammatik bilimlarni real nutqiy vaziyatlarda qo'llash, shuningdek, mustaqil o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari xorijiy til o'qitish metodikasini takomillashtirishda, ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayoniga ilg'or texnologiyalarni integratsiya qilishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ И ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ**Г. Шарипова***Соискатель степени PhD**Самаркандский государственный институт иностранных языков**Email: alisherguzal@icloud.com**Самарканд, Узбекистан*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: грамматический навык, этап, принцип, методика, коммуникативный подход, учебный

Аннотация: Данная научная статья посвящена глубокому анализу теоретических основ, этапов и принципов

процесс,
мультимедийные
психолингвистика.

лингводидактика,
технологии,

формирования грамматических навыков в процессе обучения иностранному языку. Процесс формирования грамматических навыков играет важную роль в развитии языковой компетенции учащегося, особенно в эффективной реализации всех видов речевой деятельности. В статье рассматриваются психолингвистические механизмы формирования грамматических навыков, взаимосвязь этапов знания, умения и навыка, а также методические подходы, применяемые в образовательном процессе. Особое внимание уделяется путям повышения эффективности грамматических занятий с использованием коммуникативных и интерактивных методов, а также мультимедийных технологий. Предложенные автором подходы способствуют активизации взаимодействия между преподавателем и студентом, применению грамматических знаний в реальных речевых ситуациях и развитию самостоятельных учебных компетенций. Результаты исследования имеют важное практическое значение для совершенствования методики преподавания иностранных языков, особенно в контексте интеграции современных технологий в образовательный процесс высшей школы.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida xorijiy til bilish har bir soha mutaxassisi uchun zaruratga aylangan. Tilni samarali o'rganish esa, eng avvalo, grammatik ko'nikmalarni egallash bilan bog'liqdir. Grammatik ko'nikmalar — o'quvchining tildagi grammatik birliklardan ongli va avtomatik tarzda foydalana olish qobiliyatidir. Ushbu ko'nikmalar tilni amaliy egallashning, ya'ni muloqotda to'g'ri va mantiqan izchil fikr ifodalashning poydevorini tashkil etadi.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchi markazli yondashuvdan talaba markazli ta'lim modeliga o'tgan bir paytda grammatikani o'qitish metodikasi ham yangicha mazmun kasb etmoqda. Endilikda grammatika faqat qoidalarni yod olish emas, balki ularni kommunikativ vaziyatlarda faol qo'llashni o'rgatish vositasiga aylangan. Shuning uchun grammatik ko'nikmalarni shakllantirishning bosqichlari va tamoyillarini chuqur o'rganish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omilidir.

Ushbu maqolada dastlab biz grammatik ko'nikmaning mazmuni va psixolingvistik asoslarini ko'rib chiqamiz. Grammatik ko'nikma til kompetensiyasining asosiy komponentlaridan

biridir. U grammatik bilimlar (grammatik qoidalarni bilish), grammatik ko'nikmalar (ularni mashqlarda qo'llay olish) va grammatik malakalar (ularni nutq jarayonida avtomatik qo'llay olish)dan tashkil topadi.

Psixolingvistik nuqtai nazardan, grammatik ko'nikma shakllanishi nutq faoliyati jarayonida sodir bo'ladi. Til birliklari ongda grammatik model sifatida mustahkamlanadi va vaqt o'tishi bilan avtomatlashadi. Masalan, fe'llarning zamon shakllarini o'rganishda dastlab o'quvchi ongli tahlil asosida tanlov qiladi, keyinchalik esa bu tanlov nutqda tabiiy ravishda amalga oshadi.

Ko'plab tadqiqotchilar (L. S. Vigotskiy, A. A. Leontyev, S. Thornbury, J. Harmer va boshqalar) ta'kidlaganidek, grammatik ko'nikma shakllanishi ongli va avtomatik jarayonlarning uyg'unligiga tayanadi. Shuning uchun o'qitish jarayonida nafaqat qoidalarni tushuntirish, balki ularni kommunikativ kontekstda mustahkamlash muhimdir.

Tilda grammatik ko'nikmalarni shakllantirishning asosiy bosqichlari haqida tahlil qilar ekanmiz, bevosita bu jarayoning shakllanish bosqichlaria ham nazar solib o'tamiz. Grammatik ko'nikmalarni shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshirilgan. Har bir bosqichning o'z maqsadi, metodlari va kutilgan natijalari mavjud.

1-bosqich: Tanishuv bosqichi.

Bu bosqichda o'quvchilar yangi grammatik birlik bilan tanishadilar. O'qituvchi grammatik hodisani vizual materiallar, misollar, taqqoslash va qoidalar orqali tushuntiradi. Darsda audio-video materiallar, interaktiv taqdimotlar va multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb etadi.

Masalan, ingliz tilida "Present Continuous" zamonini o'rgatilayotganda, real vaziyatlar aks etgan videolavhalar orqali tushuncha yanada mustahkamroq o'zlashtiriladi.

2-bosqich: Mustahkamlash bosqichi (Ko'nikma hosil qilish)

Bu bosqichda o'quvchilar o'rganilgan qoidalarni mashqlar orqali mustahkamlaydilar. Mashq turlari xilma-xil bo'lishi lozim: transformatsion mashqlar, bo'sh joylarni to'ldirish, so'z tartibini o'zgartirish, tarjima, test yoki o'yin shaklidagi topshiriqlar.

Asosiy maqsad – o'quvchining grammatik strukturani to'g'ri qo'llashni avtomatlashtirishdir. Bu jarayonda o'qituvchi kuzatuvchi va yo'naltiruvchi rolda bo'ladi.

3-bosqich: Amaliy qo'llash bosqichi (Malaka bosqichi)

O'quvchi o'zlashtirgan grammatik bilimlarini nutq faoliyatida erkin qo'llaydi. Bu bosqichda dars jarayonida muloqot, dialog, debat, insho yozish, rolli o'yinlar kabi interfaol mashg'ulotlar tashkil etiladi. Maqsad – o'quvchining grammatik bilimlarini tabiiy nutq kontekstida qo'llashga o'rgatishdir.

Masalan, talabalar "If I were rich..." mavzusida suhbat tashkil etib, shart mayli fe'llarini amalda ishlatadilar.

Quyida biz grammatik ko'nikmalarni shakllantirishning asosiy tamoyillari haqida fikr bildiramiz. Grammatika o'qitishda quyidagi metodik tamoyillar muhim o'rin tutadi:

- **Kommunikativlik tamoyili:** grammatika faqat nazariya emas, balki muloqot vositasi sifatida o'rgatilishi kerak.

- **Bosqichlilik tamoyili:** material osondan murakkabga, nazariyadan amaliyotga qarab o'rgatiladi.

- **Faollik tamoyili:** o'quvchilar ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanishlari lozim.

- **Ko'rgazmalilik tamoyili:** vizual, audio va multimedia resurslari o'rganilayotgan materialni yaxshiroq anglashga yordam beradi.

- **Individuallashtirish tamoyili:** har bir talabaning o'z o'rganish uslubi, darajasi va qiziqishlari inobatga olinadi.

- **Tizimlilik tamoyili:** grammatik ko'nikmalar boshqa til komponentlari – leksika, talaffuz va nutq turlari bilan uzviy bog'liq holda o'rgatiladi.

Bu tamoyillarga rioya qilinishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va talabalarni real muloqot sharoitida grammatik jihatdan to'g'ri gapirishga tayyorlaydi.

Xulosa. Xulosa o'rnida xorijiy tilni samarali o'rganish uchun grammatik ko'nikmalarni shakllantirishga tizimli yondashuv zarur. Ushbu jarayon tanishuv, mashq qilish va qo'llash bosqichlari orqali amalga oshiriladi. Grammatikani kommunikativ yondashuv asosida, multimedia vositalaridan foydalanib o'qitish talabalarning motivatsiyasini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, har bir bosqichda didaktik tamoyillarga qat'iy amal qilish — til o'qitish samaradorligini ta'minlaydigan muhim shartlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Baxriddinova, M. "Xorijiy til o'qitish metodikasi." – Toshkent: TDPU, 2020.
2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2014.
3. Shukurova, N. "Chet tili darslarida kommunikativ yondashuv." – Til va madaniyat jurnali, 2021.
4. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. – Pearson Education, 2015.
5. Omonov, B. "Multimedia texnologiyalari yordamida til o'qitishning samaradorligi." – Pedagogik innovatsiyalar jurnali, 2022.
6. Leontyev, A. A. Psixolingvistika asoslari. – Moskva, 2010.
7. Thornbury, S. How to Teach Grammar. – Longman, 2002.